

УДК 343.9

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В ІЗРАЇЛІ

М. Г. Колодяжний, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

Постановка проблеми. Актуальність дослідження питання громадського впливу на злочинність в Ізраїлі можна пояснити тим, що в цій країні спостерігається відносно низький рівень злочинності, хоча є ціла низка негативних обставин. По-перше, іудейський Ізраїль географічно розташований серед низки релігійно негативно налаштованих проти нього мусульманських країн (Палестина, Ліван, Єгипет, Сирія, Йорданія). Деякі з них мають територіальні претензії до Ізраїлю, через що останній десятиліттями перебуває у стані замороженого воєнного конфлікту. По-друге, в Ізраїлі відмічається високий ступінь загроз терористичного характеру. По-третє, велика чисельність ізраїльтян, які мешкають за «зеленою лінією» та у кібуцах (сільськогосподарських комунах), володіють автоматичною вогнепальною зброєю, що підвищує ризики вчинення злочинів, пов'язаних із її застосуванням.

Попри несприятливі географічні, політичні, релігійні та інші умови розвитку Ізраїлю, рівень злочинності в ньому є відносно невисоким. Це можна продемонструвати на прикладі рівня убивств. Цей злочин традиційно визнається індикатором криміногенності в будь-якій державі світу. За результатами Глобального дослідження убивств, проведеного Управлінням ООН із наркотиків та злочинності, коефіцієнт убивств на 100 тис. населення в Ізраїлі станом на 2012 р. склав 1,9, хоча в окремих великих ізраїльських містах, таких як Тель-Авів, цей показник у 2012 р. є значно вищим – 4,3 убивств на

100 тис. населення. Для порівняння зазначимо, що в Україні відносний рівень убивств в цьому ж році складав понад у 2 рази більше, ніж в Ізраїлі – 4,5 убивств на 100 тис. населення [1, с. 153].

Істотному скороченню злочинності в Ізраїлі, за оцінкою керівництва МВС цієї держави, сприяє широке залучення громадськості до цього процесу. В цілому запобігання злочинності в Ізраїлі здійснюється відповідно до прийнятої кілька років тому стратегії громадської поліції. Вона полягає у тісному державно-приватному партнерстві поліції та громадськості, покращенні послуг, що надаються поліцією населенню, здійсненні фінансування правоохоронної діяльності із розширенням благодійної й меценатської допомоги. Для практичної реалізації зазначеної стратегії правоохоронними органами Ізраїлю прийнято рішення залучати до справи протидії злочинності усі інститути ізраїльського суспільства, включаючи ділові кола. Все частіше до справи запобігання злочинності в Ізраїлі залучаються органи місцевого самоврядування, які разом із поліцією в окремих населених пунктах створюють так звані патрулі швидкого реагування [2].

Стан розробки проблеми. Різним аспектам соціальної функції правоохоронних органів, їх взаємодії із громадськістю, міжнародного досвіду громадського впливу на злочинність присвятили свої праці такі вчені, як: О. М. Бандурка, В. В. Василевич, О. М. Ведернікова, В. В. Голіна, С. Ф. Денисов, О. М. Джужа, В. М. Дрьомін, С. М. Іншаков, О. Г. Кальман, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, В. В. Лунєєв, В. І. Шақун, О. Ю. Шостко та ін.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану та основних форм залучення громадськості до запобігання злочинності в Ізраїлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз інформації, розміщеної на офіційних веб-порталах Міністерства внутрішніх справ і Міністерства громадської безпеки Ізраїлю, дає підстави стверджувати, що основними формами громадського впливу на злочинність у зазначеній державі на сучасному етапі є діяльність громадських патрулів, а також реалізація програм профілактики злочинності [2; 3]. Розглянемо їх більш детально.

Громадські патрулі Ізраїлю називаються дружиною «Мішмар Езрахі». Вона створена у 1974 р. у зв'язку зі здійсненням низки

терористичних нападів. Держава до теперішнього часу намагається посилити безпеку в ізраїльському суспільстві завдяки громадській пильності. На теперішній час указане громадське об'єднання налічує понад 70 тис. членів, які допомагають поліції Ізраїлю за багатьма напрямками її діяльності. Роботу «Мішмар Езрахі» забезпечують дві групи її підрозділів. Першу групу складають підрозділи добровольців дружини безпеки. У їх лавах налічується близько 50 тис. осіб.

Учасники таких груп на безоплатній основі виконують свої обов'язки до 4 годин на місяць. Як правило, народні дружинники виконують свої обов'язки в Ізраїлі без поліцейської форми. Однак вони виділяються з решти громадян особливими знаками у вигляді жилетів, жетонів, документів добровольця народної дружини. Загалом існують два типи розглядуваних підрозділів: підрозділи забезпечення безпеки й допоміжні підрозділи.

Добровільні підрозділи забезпечення безпеки створюються та функціонують переважно за місцем проживання їх членів. Формою діяльності таких формувань є патрулювання та створення блокпостів з метою недопущення терористичної діяльності, запобігання злочинам та затримання правопорушників. Патрулювання може бути пішим або із використанням як власного автотранспорту, так і службових поліцейських автомобілів [2].

Допоміжні добровільні підрозділи в Ізраїлі займаються:

- роз'яснювальною діяльністю шляхом проведення лекцій, поширення довідкових матеріалів щодо розширення кримінологічної поінформованості ізраїльтян про злочинність та заходи її запобігання. Основними місцями поширення інформації профілактичного змісту є громадські центри, районні ради, клуби пенсіонерів, загальноосвітні школи, вищі навчальні заклади та ін.;

- допомогою людям похилого віку у вигляді: їх супроводження до банківських чи страхових установ з метою мінімізації вчинення щодо останніх корисливих і корисливих насильницьких злочинів; фізичної допомоги під час відвідування закладів охорони здоров'я, торговельних закладів;

- патрулюванням у громадських місцях навіть без зброї та спеціальних засобів для підвищення безпеки у найбільш криміногенних

районах міст та місцях високої концентрації проживання осіб літнього віку;

– здійсненням заходів щодо маркування майна громадян, у тому числі й в електронний спосіб, з метою його оперативного виявлення поліцією та повернення законному власнику після викрадення;

– допомогою жертвам насильницьких та корисливих злочинів шляхом надання психологічних, правових, інформаційних та інших консультацій, однак за обов'язкової згоди органів поліції.

Вік значної частини таких добровольців не перевищує 35 років.

Для вступу до лав «Мішмар Езрахі» в Ізраїлі до їх майбутніх членів висувається низка вимог: заповнення спеціального бланка народного дружинника-добровольця; проходження медичного обстеження на предмет відсутності заборон щодо зберігання й використання вогнепальної зброї та спеціальних засобів; відсутність судимості; прийняття відповідної присяги; одержання спеціального документа добровольця-дружинника; добре знання прав і обов'язків добровольця-дружинника. Проходження зазначеної процедури й одержання вказаних документів дає кандидату в добровольці «Мішмар Езрахі» лише обмежене право здійснювати покладені на нього обов'язки. Вони здійснюються без зброї та під наглядом поліцейських і більш досвідчених членів цієї організації. Лише після взяття активної участі мінімум у двох вдало проведених операціях та отримання відповідних позитивних рекомендацій з боку керівництва такий кандидат має право на призначення на посаду добровольця-дружинника на постійній основі із правом зберігання і застосування у визначеному законодавством порядку вогнепальної зброї. Це щодо добровільних підрозділів забезпечення безпеки [2].

Друга менш чисельна група «Мішмар Езрахі» у кількості 20 тис. осіб представляє собою добровольців, задіяних за багатьма іншими напрямками правоохоронної діяльності. Як правило, такі особи надають безкоштовну допомогу органам поліції Ізраїлю, тривалість якої складає 8 год. поспіль, тобто повний робочий день, або загалом 12 год. роботи на місяць. Указана група «Мішмар Езрахі» складається із низки підрозділів, що задіяні у різних напрямках діяльності:

1) вахтенні представники народної дружини – надають допомогу поліцейським під час реєстрації відомостей та іншої інформа-

ції від громадян про вчинені правопорушення та злочини, яка передається останніми за номером «100» (аналог номера екстреного виклику «102» в Україні або номера «911» – у США);

2) помічники саперів народної дружини – здійснюють супроводження саперів-поліцейських, допомагають їм в охороні місць вчинення злочинів, де проводяться оперативно-розшукові й слідчі заходи, а також під час знешкодження вибухових пристроїв;

3) морська поліція народної дружини – надає допомогу підрозділам морської поліції під час патрулювання, огляду, пошуку й рятування осіб на пляжах та причалах у Середземному морі, озерах Кінерет й Ейлат. Такі добровольці повинні мати права на управління човном. Крім цього, зазначені особи проходять додаткову підготовку з управління іншими плавальними засобами;

4) транспортна народна дружина – її члени слідкують за виконанням учасниками дорожнього руху вимог його правил, дотриманням правил безпеки, переміщенням вантажів. Зазначені дружинники навчаються заходам надання першої невідкладної медичної допомоги особам, які їй потребують у зв'язку із потраплянням у дорожньо-транспортну пригоду. Добровольці мають право ініціювати притягнення винних (водіїв та пішоходів) до відповідальності за порушення правил дорожнього руху, так само роз'яснювати останнім вимоги законодавства та заходи безпечної поведінки під час керування автотранспортними засобами;

5) дружина прикордонного сектору – здійснює патрулювання здебільшого на власних позашляховиках території уздовж державного кордону Ізраїлю з метою мінімізації його незаконного перетину, недопущення випадків терористичних посягань, скорочення крадіжок продукції сільськогосподарського призначення тощо;

6) рятувальні дружини – покликані виявляти, рятувати, надавати медичну допомогу й евакуювати мандрівників, туристів та інших осіб, які заблукали, потрапили у різні небезпечні ситуації чи постраждали внаслідок аварій або природних катаклізмів, та ін.;

7) водолазні підрозділи добровольців – складаються з осіб із достатнім рівнем (не менше 50 підводних занурень) підготовки водолаза, які залучаються поліцією до розшуку осіб, які зникли, та різних предметів у водоймах, що можуть бути використані судом як докази у вчиненні злочинів;

8) спостережні підрозділи добровольців – сприяють у забезпеченні поліцією та іншими правоохоронними структурами периферійної безпеки під час проведення свят та інших масових заходів [2].

Реалізація програм профілактики злочинності є також одним із різновидів державно-приватного партнерства у сфері запобігання злочинності в Ізраїлі. Профілактикою злочинності шляхом застосування програмного методу займається Міністерство громадської безпеки цієї країни.

Сучасним прикладом послідовної інноваційної моделі запобігання насильству на загальнодержавному рівні у зазначеній державі є програма «Місто без насильства». Її апробація проведена у м. Ейлат, що дозволило поширити позитивний досвід обмеження насильницьких злочинів по всьому Ізраїлю починаючи із 2004 р. Основними відмінностями цієї програми є: оцінка ризиків (криміногенних чинників), що сприяють поширенню насильства у цілому та злочинів насильницької спрямованості зокрема; дослідження географії й топографії насильницької злочинності для більш адресного її запобігання та виділення необхідних поліцейських сил і засобів у конкретних адміністративно-територіальних одиницях; залучення якомога більше суб'єктів цієї програми; використання безкоштовної допомоги громадськості в усуненні чинників, що сприяють поширенню насильницьких злочинів, тощо.

Застосування як суто правоохоронних, так і соціальних, економічних, психологічних, технічних, інформаційних та інших заходів, дозволило зменшити рівень насильницьких злочинів у районах застосування програми «Місто без насильства» від 20% до 40%. Обнадійливі результати реалізації указанного профілактичного проекту стало підґрунтям для його поширення на території 84 населених пунктів Ізраїлю [4].

Ще одним профілактичним проектом є програма «Мецила». Вона має однойменну назву відділу громади із запобігання злочинності. Цей відділ функціонує з 1999 р. Він перетворений із Громадської ради щодо скорочення злочинності в Ізраїлі. Мета роботи відділу – ініціювання й просунення діяльності із запобігання злочинності шляхом упровадження програм, спеціально розроблених для кожного населеного пункту цієї країни окремо, а також широке

залучення місцевих громад та їх мешканців до правоохоронної діяльності. Станом на 2016 р. робота відділу поширюється на 76 населених пунктів і 20 інтернатів для підлітків по всьому Ізраїлю. Крім цього, «Мецила» координує роботу 128 батьківських патрулів, що створені при 110 міських адміністраціях. Основними завданнями відділу «Мецила» є:

- 1) запобігання злочинності, особливо в групах підвищеного ризику в підлітковому й молодіжному середовищі;
- 2) відновлення у різний спосіб батьківського авторитету перед їх неповнолітніми дітьми;
- 3) інтеграція нових репатріантів до ізраїльського суспільства у співпраці із головами місцевих громад;
- 4) посилення соціального зв'язку у групах неєврейського населення Ізраїлю та профілактика злочинності у цих соціальних групах;
- 5) застосування програм профілактики злочинності із залученням їх учасників до занять спортом;
- 6) посилення громадської правосвідомості у питаннях запобігання злочинності;
- 7) сприяння в організації роботи батьківських патрулів та координація їх діяльності тощо [5].

Прикладом успішної профілактики злочинності в Ізраїлі є також програма «Безпечне літо». Вона спрямована на організацію дозвілля підлітків й осіб молодого віку у літній період року, коли вони знаходяться на канікулах та, відповідно, не задіяні у навчальному процесі. Місцеві органи влади разом зі службами протидії насильству здійснюють просвітницьку інформаційну державну кампанію з метою мінімізації проявів насильства в різних соціальних групах в Ізраїлі. На реалізацію заходів зазначеної програми профілактики злочинності виділяються кошти як із державного бюджету, так і з бюджету місцевих органів влади. У фінансуванні заходів беруть активну участь місцеві бізнесмени. Головною відмінністю представленої програми є широка участь в її реалізації волонтерів, добровольців переважно на безоплатній основі [6].

Висновок. Вивчення державно-приватного партнерства у сфері запобігання злочинності в Ізраїлі показує, що ізраїльське суспільство

знаходиться в умовах, коли нехтування добровільною допомогою громадян у правоохоронній сфері призводить до загибелі сотень ізраїльтян, які можуть бути вбиті унаслідок терористичних атак мусульман. Тому, на відміну від України та багатьох європейських країн, широке залучення громадськості до запобігання злочинності в Ізраїлі є не лише спробою економії державних фінансів чи згуртування різних верств населення, а й виступає жорсткою вимогою часу. Від пильності правоохоронних органів, збройних сил та громадськості цієї країни залежить не тільки рівень злочинності та безпеки, а й фактично територіальна цілісність та майбутнє Ізраїлю.

Дослідження сучасного стану та різноманіття форм державно-приватного партнерства у сфері запобігання злочинності в Ізраїлі відкриває нові перспективи для правозастосовної практики в Україні щодо запровадження окремих елементів ізраїльської моделі протидії злочинності.

Перелік літератури

1. Global Study on Homicide – 2013: Trends, Contexts, Data / United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). – Vienna, 2014. – 163 p.
2. Israel Police [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.police.gov.il>. – Заголовок з екрана.
3. Ministry of Public Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mops.gov.il>. – Заголовок з екрана.
4. City Without Violence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/NonViolentCity/Pages/default.aspx>. – Заголовок з екрана.
5. Metzila – Community & Crime Prevention [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mops.gov.il/English/CrimePreventionENG/CCP/Pages/Metzila.aspx>. – Заголовок з екрана.
6. Safe Summer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/summeractivities/Pages/default.aspx>. – Заголовок з екрана.

Транслітерація переліку літератури

1. Global Study on Homicide – 2013: Trends, Contexts, Data (2014). United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Vienna.

2. Israel Police. www.police.gov.il. Retrieved from <http://www.police.gov.il>.
3. Ministry of Public Security. mops.gov.il. Retrieved from <http://mops.gov.il>.
4. Programm City Without Violence. [mops.gov.il](http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/NonViolentCity/Pages/default.asp). Retrieved from <http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/NonViolentCity/Pages/default.asp>.
5. Metzila – Community & Crime Prevention. [mops.gov.il](http://mops.gov.il/English/CrimePreventionENG/CCP/Pages/Metzila.aspx). Retrieved from <http://mops.gov.il/English/CrimePreventionENG/CCP/Pages/Metzila.aspx>.
6. Safe Summer. [mops.gov.il](http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/summeractivities/Pages/default.aspx). Retrieved from <http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/summeractivities/Pages/default.aspx>.

Колодяжний М. Г. Державно-приватне партнерство у сфері запобігання злочинності в Ізраїлі

У науковій статті досліджено сучасний стан взаємодії громадськості із поліцією у сфері запобігання злочинності в Ізраїлі. Встановлено, що основними формами громадського впливу на злочинність у зазначеній державі є діяльність громадських патрулів, а також реалізація програм профілактики злочинності. Громадські патрулі Ізраїлю називаються дружиною «Мишмар Езрахі». Це об'єднання включає понад 70 тис. членів та складається із двох видів формувань: дружин безпеки і допоміжних підрозділів. Перші здійснюють патрулювання у громадських місцях, профілактику вчинення різних злочинів. Другі – виконують інші, не менш важливі функції із надання допомоги поліцейським, саперам, морякам, рятувальникам, прикордонникам, водолазам тощо.

Державно-приватне партнерство в Ізраїлі здійснюється й шляхом реалізації заходів різних програм профілактики злочинності. Основними серед них є: «Місто без насильства» (запобігання насильницьким злочинам і сімейному насильству); «Мецила» (протидія підліткової і молодіжній злочинності, злочинності у середовищі репатріантів); «Безпечне літо» (профілактика злочинності неповнолітніх у період літніх канікул).

Ключові слова: державно-приватне партнерство, громадськість, запобігання злочинності, Ізраїль.

Колодяжний М. Г. Государственно-частное партнерство в сфере предупреждения преступности в Израиле

В научной статье исследовано современное состояние взаимодействия общественности с полицией в сфере предупреждения преступности в Израиле. Установлено, что основными формами общественного воздействия на преступность в указанном государстве является деятельность общественных патрулей, а также реализация программ профилактики преступности. Общественные патрули Израиля называются дружиной «Мишмар Эзрахи». Это объединение включает более 70 тыс. членов и состоит из двух видов формирований: дружин безопасности и вспомогательных подразделений. Первые проводят патрулирова-

ние в общественных местах, профилактику совершения различных преступлений. Вторые – выполняют иные, не менее важные функции по предоставлению помощи полицейским, саперам, морякам, спасателям, пограничникам, водолазам и т. д.

Государственно-частное партнерство в Израиле проводится также путем реализации мер различных программ профилактики преступности. Основными среди них являются: «Город без насилия» (предупреждение насильственных преступлений и насилия в семье); «Мецила» (противодействие подростковой и молодежной преступности, преступности в среде репатриантов); «Безопасное лето» (профилактика преступности несовершеннолетних в период летних каникул).

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, общественность, предупреждение преступности, Израиль.

Kolodyazhny M. G. The public-private partnership in the sphere of crime prevention in Israel

The article deals with the scientific research of the modern cooperation between the public and police in Israel. It has been established, that the main forms of the public's influence on crime in this state are the public patrols' activity and realization of the programs on crime prophylaxis. The public patrols in Israel are called the guard «Mishmar Ezrahi». There are about 70 thousands members in this guard. It consists of two types of units: security guard and support departments. The first one patrol streets and prevent different crimes. The second do the other, but no less important functions of care assistance to the policemen, sappers, sailors, rescuers, border guards, divers and others.

The public-private partnership in Israel is doing also by the way of realizing of different crime prophylaxis programs. The main among them are: «City without violence» (that means prevention of violent crimes and domestic abuse), «Metzila» (prevention of juvenile delinquency and repatriate crime), «Safe summer» (prophylaxis of juvenile delinquency during summer holidays).

Key words: *the public-private partnership, the public, crime prevention, Israel.*